

Мудра Олена Василівна,
ORCID ID: 0000-0002-8352-9166

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Коропатницька Тетяна Петрівна,
ORCID ID: 0000-0002-8076-075X

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ДІЯЛЬНІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В НІМЕЧЧИНІ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ

ACTIVITY-ORIENTED LEARNING IN GERMANY AND UKRAINE: A COMPARATIVE ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Стаття присвячена опису можливостей для вивчення іноземних мов, які відкриває діяльнісно-орієнтоване навчання, оскільки воно забезпечує велику рухливість, гнучкість та адаптивність освіти в сучасних умовах. Це є однією з умов формування мобільності учнів у майбутній професійній діяльності.

У рамках нашого дослідження вивчається діяльнісно-орієнтоване навчання у школах Німеччини, німецька модель «навчання, орієнтованого на діяльність учнів», та досвід даного дослідження для освіти в Україні.

Суперечливий розвиток економічних відносин в Україні виправдовує необхідність осмислення історичного досвіду підготовки учнів до іншомовного спілкування, пошуку пріоритетних напрямів сучасної професійно-педагогічної діяльності, вивчення зарубіжної практики в цій галузі. З огляду на особливості історично сформованих ділових і культурних зв'язків між Україною та Німеччиною й різних форм ділової взаємодії між двома країнами, наочними прикладами якого є високий рівень розвитку україно-німецьких відносин у галузі економіки та німецько-українські проекти з навчання іноземної мови, зокрема LATILL, зростає значення порівняльного аналізу систем навчання Німеччини та України. Аналіз саме німецької моделі навчання обумовлений також тим, що Німеччина є економічно високо розвинутою країною.

У ході дослідження було вивчено одну з моделей навчання, застосовуваних у західній практиці, зокрема в Німеччині, – навчання, орієнтоване на діяльність майбутнього фахівця. Це один із методів навчання навичкам прийняття рішень самими учнями та самостійного вирішення проблем, що відіграє важливу роль у розвитку економіки країни. На основі німецької моделі нами розроблено діяльнісно-орієнтовану модель навчання читання іноземною мовою учнів середньої школи.

Нами було проведено дослідно-пошукову роботу та проаналізовано її результати. Зокрема, визначено значущість діяльнісно-орієнтованого підходу у навчанні читання іноземною мовою та виявлено вихідний рівень сформованості цих навичок.

У ході дослідження з'ясувалося, що для вдосконалення навчання читання іноземною мовою необхідні використання нових форм, методів та технологій, інтеграція природничих, економічних та гуманітарних знань, а також структурування матеріалу. Введення диференційованого підходу до вибору текстів також сприятиме підвищенню ефективності навчання читання іноземною мовою.

Ключові слова: діяльнісно-орієнтоване навчання, середня школа, іноземна мова, навчання читання, LATILL, модель навчання, Німеччина.

The article is dedicated to describing the opportunities for foreign language learning that activity-oriented learning provides, as it ensures high mobility, flexibility, and adaptability of education in modern conditions. This is one of the conditions for forming students' mobility in their future professional activities.

Within our research, activity-oriented learning in German schools, the German model of “student activity-oriented learning”, and the implications of this research for education in Ukraine are studied. The contradictory development of economic relations in Ukraine justifies the necessity of reflecting on the historical experience of preparing students for foreign language communication, identifying priority areas of modern professional-pedagogical activity, and studying foreign practices in this field. Given the historically formed business and cultural ties between Ukraine and Germany and the various forms of business interaction between the two countries, evident examples of which are the high level of development of Ukrainian-German relations in the field of economics and German-Ukrainian

projects for foreign language learning, particularly LATILL, the importance of a comparative analysis of the education systems of Germany and Ukraine increases. The analysis of the German education model is also due to Germany's status as a highly developed economic country.

During the research, one of the educational models applied in Western practice, particularly in Germany, was studied – activity-oriented learning for future professionals. This is one of the methods tested in German practice for teaching students decision-making skills and independent problem-solving, which plays an important role in the country's economic development. Based on the German model, we developed an activity-oriented model for teaching foreign language reading to secondary school students.

We conducted experimental research and analyzed its results. In particular, the significance of the activity-oriented approach in teaching foreign language reading was determined, and the initial level of skill formation was identified.

The research revealed that to improve foreign language reading instruction, it is necessary to use new forms, methods, and technologies, integrate natural, economic, and humanitarian knowledge, and structure the material. Introducing a differentiated approach to selecting texts will also contribute to enhancing the effectiveness of foreign language reading instruction.

Key words: activity-oriented learning, secondary school, foreign language, reading instruction, LATILL, education model, Germany.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні приділяється значна увага інноваціям в освіті та процесу її вдосконалення у контексті соціального прогресу. В умовах сучасних соціально-економічних і техніко-технологічних змін до освітнього процесу висуваються якісно нові вимоги. Основні вимоги до рівня професійної підготовки випускників шкіл визначені державними освітніми стандартами.

Як зазначено в документі Генеральної конференції ЮНЕСКО на XXI століття, стратегічною метою освіти на початку третього тисячоліття є забезпечення безперервності освіти [1]:

– Освіта повинна бути доступною для кожної людини протягом її життя, як з точки зору її доступності, так і створення необхідних умов для її реалізації.

– Освіта повинна мати новий якісний зміст, який відповідає сучасним реаліям розвитку техніки, науки та культури.

– Освіта повинна бути відкритою та мобільною, базуючись на інноваційних освітніх технологіях і методах навчання.

Зупинимося на поняттях, що стосуються орієнтації діяльності. У цьому контексті поняття «орієнтація» означає спрямованість діяльності в певному напрямку, визначену інтересами когось; орієнтувати – вводити в курс справи, вказувати напрямки подальшої діяльності, спрямовувати на досягнення конкретної мети. Орієнтований – це обізнаний, знавець своєї справи. Під орієнтовною основою діяльності навчання ми розуміємо сукупність об'єктивних умов, які суб'єкт враховує при виконанні тієї чи іншої діяльності. Стосовно учнів це може означати вміння самоорганізувати свою навчально-пізнавальну діяльність, спрямовану на досягнення певного результату за допомогою різних методів

навчання – від інформаційно-рецептурного та частково-пошукового до дослідницького [3].

При розробці діяльнісної моделі навчання важливо розкрити етапи процесу засвоєння знань, інакше важко зрозуміти, коли учень може бути визнаний володарем знань – на початковому або кінцевому етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальна та широко обговорювана концепція діялісно-орієнтованого навчання (у німецькій інтерпретації – навчання, орієнтоване на діяльність) була розроблена на основі традиційної теорії, яка останні 20 років була забута. Ідея Й.Г. Песталоцці «вчитися головою, серцем і руками» передбачала «формування пропорційного розподілу розуму, серця, рук», яке не може бути досягнуте, якщо учні будуть зайняті лише книгами, паперами та олівцями. Я.А. Коменський закликав вчителя полегшити подачу матеріалу, використовуючи всі органи почуттів, і жодне завдання не повинно бути відкладено, поки воно не пройде через вуха, очі, розуміння та пам'ять [2].

Те, що у Я.А. Коменського було швидше механічним згадуванням зв'язку окремих чуттєвих дій, стало «виховним» у романі Ж.-Ж. Руссо «Еміль», тобто єдиним ідеалом виховання [9]. Для більш повного розуміння досліджуваної нами концепції діялісно-орієнтованого навчання доцільно, на нашу думку, зазначити діяльність чотирьох європейських педагогів-реформаторів, які протягом ХХ ст. спробували не лише оновити викладання окремих дисциплін, а й радикально змінити життя навчальних закладів. Так, у Франції С. Френе (1886–1966) розробив авторську концепцію навчання, основними положеннями якої були спільні та рівні відносини між учнем і вчителем, знайомство з навколишнім світом, праця як центральне поняття («тільки в праці

індивід повністю виражається та діяльнісно реалізується») і демократичний пошук рішень у колективі групи. У Німеччині ідеї С. Френе були підтримані [10].

У Німеччині існує велика кількість концепцій навчання: одні базуються на біхевіористській основі, інші – на теорії освіти, треті є цілісними концепціями, розробленими у традиціях реформаторської педагогіки Німеччини. Аналіз низки досліджень німецьких учених-педагогів і запропонованих ними концепцій показав, що, на відміну від загально-дидактичних моделей, які німецький учений-педагог Г. Майер визначає як «науки, що всебічно та практично успішно досліджують і структурують передумови, можливості, результати та межі навчання та учня», концепції навчання є нормативними та пропонуваними. Часто вони полемічно відокремлюють традиційне навчання від інших концепцій. Ми згодні з Г. Майером, який дає таке визначення концепціям навчання: «Концепції навчання – це загальні орієнтовні установки дидактико-методичних дій, з обґрунтованою пов'язаністю мети, змісту та методів. Вони пояснюють основні принципи навчання і формують зразки рольової поведінки вчителя та учня, а також дають рекомендації щодо організації навчального заняття» [9].

У своїй книзі «Дидактичні моделі» Г. Майер висловлює думку, що досвідчені педагоги обережно ставляться до пропонуваних концепцій навчання, тоді як студенти, стажери та викладачі-новатори підтримують їх [4]. Однак ми припускаємо, що багато залежить від особистісних особливостей самого педагога, схильного до творчості, який вирішив опанувати цю концепцію для її використання у своїй роботі.

Концепції навчання дозволяють підвищити мотивацію учнів до навчання, а в нашому випадку до навчання читання іноземною мовою, та покращити якість навчального заняття. Вони показують, що і як можна раціонально перетворити у процесі навчання. У сучасних концепціях німецьких авторів описуються зразки гарного заняття з навчання читання та методології досягнення цього стандарту. На підставі цього виділяються такі дидактичні принципи [3]:

– Принципи, що керують навчально-практичними діями та мисленням: відкритості навчання, генетичного навчання, нормалізації життєвих умов (роботи з учнями з обмеженими розумовими здібностями), порушення ключових питань («навчання через проблеми»).

– Принципи, що теоретично пояснюють регулятори та закономірності навчання і навчання:

пластичності та самостійності, діалектичного зв'язку управління та самостійної діяльності у складній діяльності.

Г. Майер вважає, що освітні принципи є узагальненими кодами дидактико-методичного розмежування концепцій навчання. Ці принципи не можна розглядати окремо від конкретних цілей, змісту та методів навчання. Вони завжди взаємопов'язані та, як правило, служать для характеристики концепції та визначення напрямку навчання. [9]

Мета статті. Знання не існують самі по собі, вони виробляються та необхідні в процесі навчання. Діяльнісно-орієнтоване навчання означає «інтегровану педагогічну технологію, що об'єднує компоненти освітнього процесу: предметну діяльність навчальної дисципліни, навчання та викладання». Предметна діяльність на рівні теоретичного змісту навчання несе функцію джерела цього змісту, на рівні предмета – є систематизуючим фактором, на рівні навчального матеріалу вона втілює принцип структурування навчального матеріалу. Центральною категорією є суб'єктивна індивідуальна діяльність учня, яка представляє процес самопроєктування свого навчання та пізнання.

У своєму дослідженні ми розглядаємо діяльнісно-орієнтовану модель навчання. Виходячи з цього, визначимо сутність самої концепції навчання. У науковій літературі термін «концепція навчання» зустрічається в різних інтерпретаціях, таких як «модель навчання», «дидактична модель», «методична концепція». Концепція – це система поглядів, певне розуміння явищ і процесів.

Виклад основного матеріалу. Оскільки наше дослідження зосереджене на діяльнісно-орієнтованому навчанні за німецькою моделлю, розглянемо деякі концепції навчання, що безпосередньо чи опосередковано пов'язані з реформаторською педагогікою початку ХХ століття в Німеччині [6].

Проектне навчання (або метод проєктів) спрямоване на розвиток у учнів навичок командної роботи та самоорганізації навчального процесу. Воно передбачає узгодження між учнями та викладачем результатів діяльності, що визначає послідовність роботи, навчання і контроль за процесом. Цю концепцію започаткував американський філософ Джон Дьюї. З 1970-х років проєктна діяльність стала важливою складовою багатьох освітніх програм у Німеччині [12].

Вільна робота дозволяє учням самостійно вибирати час, обсяг, партнера, метод і навчальний матеріал. Цей підхід може використовуватися як додаток до основного навчання або як часткова інтеграція в навчальні курси.

Практичне навчання підкреслює взаємозв'язок розумової і фізичної праці. Розроблене в Тюбінгені протягом 20 років робочою групою під керівництвом А. Флітнера за фінансової підтримки фонду імені Р. Боша, це навчання було випробувано на всій території ФРН [12].

Відкрите навчання – це система навчальних планів, що застосовується на початковому та частково середньому рівнях освіти в школах (В. Вальрабеніггайн, Й. Рамзегер, А. Юргенс) [9].

Проблемно-орієнтоване навчання – це підхід, що зосереджений на інтелектуальному вирішенні проблем, які не можуть бути розв'язані традиційними методами. Він сприяє розвитку критичного мислення і творчої активності учнів (О. Ланге, Е. Фурман). Ця концепція широко обговорюється в наукових колах багатьох країн [5].

Науково-орієнтовані концепції навчання згідно з «структурним планом», розробленим Німецькою радою з питань освіти у 1970 році, ґрунтуються на емпірично-аналітичному підході. Навчання, орієнтоване на цілі, має на меті раціоналізацію процесу прийняття рішень, що забезпечує формування правил для управління всіма подальшими рішеннями (зміст, методи, контроль). Ця стратегія дозволила оновити навчальні плани, звільнивши їх від застарілого матеріалу [9].

Програмне навчання – це індивідуальна форма навчання, що базується на біхевіористських і кібернетичних теоріях, а також на використанні технічних засобів (мультимедіа-підручники, комп'ютери та ін.). У 1960-х роках ця концепція була популярною (Ф. Кубе) [10].

Навчання, орієнтоване на діяльність учнів (діяльнісно-орієнтоване) – це підхід, що передбачає отримання певного продукту діяльності, узгодженого між учителем і учнем, при цьому розумова і практична праця поєднуються в оптимальному співвідношенні. Таке навчання стимулює активність учнів. Учні самостійно визначають прогалини в знаннях і цілеспрямовано їх усувають. Розуміння кінцевого результату (продукту) діяльності організовує хід заняття. Учні навчаються не лише слухати і записувати, але й активно відслідковувати свою участь у процесі [9].

Негативні аспекти діяльнісно-орієнтованого навчання:

1. Організаційні труднощі – при недостатній підготовці та складній організації занять виникає невдоволення з боку викладачів та учнів.

2. Ресурсні витрати – потрібні додаткові навчально-методичні ресурси.

3. Мотивація викладача – може бути зосереджена на досягненні певної мети, що звужує мотивацію.

4. Тривале вивчення однієї теми – учні можуть довго зосереджуватися на одній темі, що може бути обмеженням.

Попри ці труднощі, тимчасові витрати виправдовуються формуванням у учнів навичок самостійного навчання. Деякі викладачі можуть негативно сприймати цей підхід через дефіцит часу, проте навчання в групі викладачів може бути більш ефективним. Учні, які довго звикали до діяльнісного навчання, можуть мати проблеми при переході до навчальних закладів або викладачів, які не дотримуються цієї концепції. Однак такі труднощі можуть виникати і при зміні будь-якої іншої навчальної концепції.

У початковій професійній освіті Німеччини пріоритет надається діялісно-орієнтованим методам: рольовим іграм, експериментальному навчанню, орієнтованому на практичну діяльність, ситуативним методам і методу проектів.

Сучасне професійне навчання в Німеччині базується на впровадженні нових методів та технологій. Якість знань і навичок кваліфікованих працівників визначається ефективністю навчальних технологій.

Визначення навчання, орієнтованого на діяльність від німецького педагога Г. Майєра: «Навчання, орієнтоване на діяльність, є більш конкретним і активним процесом, при якому викладання формується через виконання певного продукту діяльності, узгодженого між учителем і учнем, при цьому розумова і практична праця учнів використовуються у відповідному співвідношенні» [10].

Експеримент. Після аналізу методів і прийомів навчання іноземних мов у Німеччині виникла потреба в порівнянні рівня готовності та розвитку навичок володіння іноземною мовою на заняттях в Україні. Для визначення значущості цих занять було проведено соціально-педагогічне дослідження у формі анкетування серед учнів шкіл м. Чернівці.

Анкета була розроблена для вивчення реальних уявлень майбутніх випускників про важливість володіння іноземною мовою для виконання різних видів діяльності, таких як робота з іноземною літературою в спеціальності, використання комп'ютера та інших технічних засобів, а також налагодження контактів із закордонними колегами, дослідниками та вченими. У питанні також обговорювались можливі шляхи досягнення цієї мети.

Запитання анкети мали проблемний характер, учням пропонувалося вибрати один із запропонованих варіантів відповідей, з яким вони згодні, а також надати самостійно обґрунтовану відповідь

(див. Таблиця 1). Це дозволяло учням детально і свідомо підійти до питання важливості вивчення іноземної мови та методів її навчання.

Під час проведення анкетування було зафіксовано, що формулювання власних обґрунтувань на деякі питання викликало у респондентів певні

Таблиця 1

Анкета учня
1. Як Ви вважаєте, які вимоги сьогодні пред'являються до майбутніх спеціалістів? Оцінка здійснюється за 5-бальною шкалою, де 1 – дуже низькі, 5 – дуже високі.)
2. Продовжіть фразу «Іноземна мова для мене – це...»
3. Як би Ви оцінили нині рівень свого знання іноземної мови? (Оцінка здійснюється за 5-бальною шкалою, де 1 – дуже поганий рівень, 5 – відмінне знання.)
4. З яким настроєм Ви приходите на заняття з іноземної мови? (Оцінка здійснюється за 5-бальною шкалою, де 1 – дуже поганий, 5 – дуже хороший.)
5. Займаючись іноземною мовою, чи можете Ви сказати, що: 1) Насолоджуєтесь процесом занять. 2) Розвиваєте свої здібності. 3) Реалізуєте свої ідеали. 4) Поглиблюєте знання в області, що Вас цікавить. 5) Розширюєте кругозір. 6) Відволікаєтесь від життєвих проблем. 7) Підвищуєте свій культурний рівень. 8) Самостверджуєтесь у власних очах. 9) Домагаєтесь поваги друзів, близьких. 10) Закладаєте основу матеріального благополуччя. 11) Свій варіант відповіді: _____
6. Чим Ви хотіли б займатися на уроках іноземної мови? 1) Виконувати вправи, орієнтовані на професійну діяльність. 2) Працювати із професійною літературою та текстами. 3) Писати ділові листи, реферати та інше, пов'язане з професією. 4) Будь-якими видами навчання, які пов'язані з професією. 5) Свій варіант відповіді: _____
7. Чи займаєтесь Ви додатково іноземною мовою? 1) Так, займаюся самостійно. 2) Так, займаюся індивідуально з викладачем. 3) Ні, відвідую лише заняття на курсах. 4) Свій варіант відповіді: _____
8. Вкажіть, скільки в середньому годин на тиждень Ви додатково (крім занять у школі) займаєтесь іноземною мовою? 1) Менш ніж година. 2) 1–2 год. 3) 3–4 год. 4) 5 і більше годин.
9. Оцініть загалом ступінь задоволеності заняттями з іноземної мови? 1) Повністю задоволений. 2) Швидше задоволений, ніж незадоволений. 3) Скоріше незадоволений, ніж задоволений. 4) Чи не задоволений. 5) Важко відповісти.
10. З якими труднощами Ви зустрічаєтесь у процесі вивчення іноземної мови? (Виберіть 2–3 основні варіанти.) 1) Бракує часу для самостійного вивчення. 2) Мені ліньки займатися. 3) Я не маю здібностей до іноземної мови. 4) Проблеми у спілкуванні з викладачем. 5) У мене невеликий словниковий запас. 6) Потрібно більше читати. 7) Жодних труднощів не відчуваю. 8) Свій варіант відповіді: _____

11. Уявіть собі, що в найближчий тиждень Вам випаде нагода відвідати країну мови, що вивчається. Як Ви вважаєте, чи достатньо Вам знань та навичок володіння іноземною мовою для спілкування? 1) Так. 2) Скоріше так, ніж ні. 3) Скоріше ні, ніж так. 4) Ні. 5) Важко відповісти.
12. Якби Вам запропонували відвідувати заняття з іноземної мови за бажанням, то як би Ви вивідували? 1) З радістю не став би ходити на заняття. 2) Все одно став би приходити на заняття.
13. Оцініть загалом ефективність читання текстів на заняттях з іноземної мови за 5-бальною шкалою (1 – низька ефективність, 5 – висока ефективність).
14. Як Ви вважаєте, яким чином можна підвищити ефективність занять з іноземної мови?

труднощі. Аналіз отриманих відповідей показав такі результати.

Згідно з думкою респондентів, сучасні фахівці повинні володіти глибокими знаннями в своїй професійній сфері (34%), навичками роботи з комп'ютером (32%) та знаннями іноземних мов (30%).

Більшість опитаних (60,4%) вважають, що знання іноземної мови є важливим для їхньої майбутньої професійної діяльності, зазначаючи, що це знання сприяє кар'єрному зростанню, є показником рівня професіоналізму, забезпечує можливість альтернативного вибору професії, дозволяє займати високі посади, відкриває перспективи для майбутнього і є додатковим позитивним фактором при працевлаштуванні.

Для 19% респондентів іноземна мова потрібна для загального інтелектуального розвитку, розширення культурного кругозору і здобуття нових знань. Невеликий відсоток учнів (9,6%) вважає іноземну мову просто обов'язковим предметом програми, тоді як 6% вважають її дуже цікавим предметом.

Лише 2% учнів розглядають іноземну мову як засіб спілкування з іноземцями, а 4 учня (3%) зазначили, що вивчення іноземної мови є для них «мукою» або «марнуванням часу».

Можливо, низька оцінка значущості іноземної мови для майбутньої професії пов'язана з тим, що учні ще не стикалися з проблемами працевлаштування і не мають чіткого уявлення про сучасний ринок праці. В цілому оцінка необхідності іноземної мови була позитивною.

Наявність нестандартних відповідей свідчить про те, що учні намагаються висловлювати власний погляд на проблему, а не користуватися загальними банальними фразами. В анкеті також запитувалося про самооцінку знань іноземної мови. Результати показали, що учні занижують

власні знання і не впевнені в своїх можливостях.

На питання про мету відвідування занять з іноземної мови 32% опитаних відповіли, що «необхідно знати хоча б одну іноземну мову», 21% вважають її обов'язковим предметом шкільної програми, 20% відзначили, що іноземна мова необхідна для подальшої професійної діяльності, 11% хочуть оволодіти мовою, 8% прагнуть отримати «хорошу оцінку на іспиті», 7,5% готові займатися додатково, якщо виникне потреба, а 10% вважають, що читання допомагає краще розуміти мову. Лише один учень зазначив, що відвідує заняття для збільшення обсягу знань, оскільки любить іноземну мову.

Під час читання текстів іноземною мовою учні зазначили, що це допомагає їм розвивати здібності (35%), підвищувати культурний рівень (25%), розширювати кругозір (19%), поглиблювати знання в професійній сфері (15%) і самостверджуватися (6%).

Більшість учнів на заняттях з іноземної мови хоче виконувати вправи, орієнтовані на професійну діяльність (68%), писати ділові листи, реферати, складати документи та читати фахові тексти (26%). Лише 6% опитаних побажали займатися іншими видами навчання, не пов'язаними з професією. Додаткові коментарі вказують на бажання більше розвивати мовлення, пов'язане з майбутньою професією.

Опитування показало, що приблизно 50% учнів займаються іноземною мовою додатково, окрім шкільних занять. Серед учнів, що займаються самостійно, 64% витрачають менше години на тиждень, 26% – одну-дві години, і лише 10% – понад три години.

Рівень задоволеності заняттями з іноземної мови показав, що 39% учнів задоволені, 29% – важко відповісти, 19% – незадоволені, і 13% – повністю задоволені.

В цілому, лише половина учнів задоволені рівнем викладання іноземної мови, що свідчить про необхідність перегляду змісту, методів і форм навчання.

На питання про основні труднощі у вивченні іноземної мови, респонденти вказали на «лінь» (45%), «нестача часу для самостійного навчання» (35%) та «обмежений словниковий запас» (17,5%). Окремі учні (2,5%) відзначили «труднощі з граматиною» та «нестача доступних ресурсів, зокрема безкоштовних онлайн-платформ для навчання».

Відповіді на питання про достатність знань та навичок для спілкування виявилися несподіваними: 39% вважають свої знання недостатніми, 32% – відзначають їх відсутність, і лише 29% дали позитивну відповідь. Це свідчить про невпевненість у власних силах, а не про відсутність знань. Варто відзначити, що учні при альтернативному варіанті вибору занять все ще виявляли б бажання відвідувати уроки.

Необхідно знайти ефективні способи підвищення результативності занять з іноземної мови. Учні вважають, що для покращення ефективності навчання потрібно: «збільшити кількість годин на тиждень», «проводити самоконтроль і наполегливо займатися», «урізноманітнити форми занять».

Отже, на основі результатів анкетування можна зробити такі висновки:

- Для майбутніх випускників іноземна мова є необхідною не лише для професійної діяльності, але й для загального розвитку та роботи з фаховою літературою.

- Інтерес до вивчення іноземної мови можна підвищити за допомогою нетрадиційних форм навчання, технічних засобів, а також мовної практики, включаючи спілкування з носіями мови.

- Учні в цілому задоволені рівнем викладання, але відзначають, що недостатньо часу відводиться на поглиблене вивчення мови. Багато учнів сподіваються в майбутньому знайти час для додаткових курсів.

Важливо зосередитися на оптимізації занять з іноземної мови, враховуючи пропозиції учнів щодо використання комп'ютерних технологій і онлайн-ресурсів для інтенсифікації навчального процесу. Це дозволяє індивідуалізувати навчання, залучати автентичні джерела інформації та розвивати мовленнєві навички. Комп'ютерні технології, включаючи доступ до Інтернету, можуть суттєво сприяти формуванню комунікативної компетенції, розширенню культурного кругозору та розвитку дискурсивних навичок.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Можна стверджувати, що основними критеріями ефективності реалізації діяльнісно-орієнтованої моделі навчання є позитивні зміни в рівні знань іноземної мови (зокрема, німецької) та педагогічних дисциплін, що сприяють покращенню викладання предмета «Іноземна мова» і підвищенню значення мови для майбутньої професійної діяльності.

Дослідницькі результати показують, що ефективність діяльнісно-орієнтованого навчання у розвитку професійної мобільності майбутніх фахівців значною мірою залежить від вибору технологій у професійно-педагогічній освіті.

Одним з ключових елементів навчальної програми з іноземної мови є читання, яке формує у учнів певний рівень комунікативної компетенції. Це дозволяє використовувати знання іноземної мови в професійній діяльності (наприклад, у науковій чи інформаційній сфері), у спілкуванні з зарубіжними партнерами, у вирішенні спільних проблем, самоосвіті тощо [1].

Тексти, запропоновані учням, повинні бути не лише засобом навчання та оволодіння мовленнєвим і граматичним матеріалом, але й представляти цілісну освіту, що забезпечує досягнення конкретної комунікативної мети. Це перетворює процес навчання з пасивного споживання інформації в активну діяльність учня, що має особистісний сенс.

Читання, засноване на використанні широкого спектру літературної та професійної інформації, сприяє глибшому розумінню реальності та ролі мови як культурного елемента. Ефективними є завдання контрастивного характеру, оскільки засвоєння норм відбувається на фоні власної культурної приналежності та підлягає підсвідомому порівнянню.

Запропоновані завдання можуть бути реалізовані в рамках діяльнісно-орієнтованого навчання іноземної мови, яке передбачає читання текстів, що наближають учнів до реальних умов, викликаючи природну потребу у прочитанні тексту і перетворюючи процес читання на мотивовану мовленнєву діяльність. Важливим є організування взаємодії між викладачем та учнями на основі принципів «діалог-співтворчість»: орієнтація на осмислення прочитаного, формування оцінюючих суджень, критичне мислення, відстоювання власної думки та вибір правильних рішень у ситуаціях, що поєднують професійні і загальнолюдські інтереси.

Ефективність також досягається завдяки використанню методичних прийомів, таких як складання навчальних текстів з збереженням характеристик оригіналу, включення світоглядних, етичних та професійних аспектів у навчальний процес, подолання мовних бар'єрів, вибір видів читання відповідно до етапів навчання та орієнтація на сенс прочитаного.

Зростаюча значущість інформації вимагає навичок видобутку інформації з будь-яких джерел, включаючи іноземні, роботи з першоджерелами, анотування і реферування текстів. Основними складовими інформаційної діяльності є переробка документів, складання оглядів інформаційних джерел, бібліографій, технічний або професійний переклад, реферування та анотування першоджерел.

Учні повинні вміти відрізнити методи анотації і реферування: анотація є покажчиком для відбору першоджерел, тоді як реферат надає сутність матеріалу з оцінкою і висновками.

Завдання викладача полягає в забезпеченні учнів навичками виконання цих операцій, що передбачає використання технологічних прийомів для виділення основного, узагальнення фактів, перефразування та інтерпретації. Це відображає діяльнісний компонент діяльнісно-орієнтованого навчання, який включає зовнішній мотив самоствердження і внутрішній – пізнавальний інтерес; цілеспрямованість на досягнення реальних результатів через усвідомлену діяльність.

Атмосфера відкритості та співпереживання сприяє емоційному сприйняттю знань, що є важливою умовою перетворення знань на переконання.

Для вирішення цих завдань може бути використана онлайн-платформа для навчання читання німецькою мовою LATILL [7; 8; 11], яка дозволяє виконувати різноманітні завдання, пов'язані з пошуком та підбором текстів, роботою з ними, використанням штучного інтелекту для візуалізації текстів і застосуванням діяльнісно-орієнтованого підходу до їх відбору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf (дата звернення 26.07.2024)
2. Полонська Т. К. Сутність компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, Інститут педагогіки НАПН України. №22. 2017. Ч. 2. С. 294–300.
3. Редько В. Г. Дидактичне моделювання мовленнєвих ситуацій як засобів компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*. № 1. 2021. С. 30–42.
4. Чорній В. Діяльнісно-орієнтований підхід у вивченні іноземної мови, його функціонування для отримання кінцевого результату – спілкування комунікації. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. № 5. 2021. С. 696–700.
5. AI-based platform for accessing level-appropriate texts on specific topics. URL: <https://latill.eu/> (дата звернення 26.07.2024)
6. Bund-Länder-Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung. Geschäftsstelle. URL: <http://www.blk-bonn.de/papers/jb2002.pdf> (дата звернення 26.07.2024)
7. Council of Europe: Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Companion Volume with New Descriptors. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (дата звернення 26.07.2024)
8. Enhancing Adaptive Teaching of Reading Skills Using Digital Technologies: The LATILL Project DOI:10.1007/978-981-99-0942-1_115 (дата звернення 26.07.2024)
9. History of vocational education and training in Europe: from divergence to convergence. <https://www.cedefop.europa.eu/files/32-en.pdf> (дата звернення 26.07.2024)
10. Johann Fischer. The underlying action-oriented and task-based approach of the CEFR and its implementation in language testing and assessment at university *Language Learning in Higher Education*, 10(2), 2020. P. 301–316.
11. Kienberger, M. et al. Enhancing Adaptive Teaching of Reading Skills Using Digital Technologies: The LATILL Project. In: García-Peñalvo, F.J., García-Holgado, A. (eds) *Proceedings TEEM 2022: Tenth International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality*. TEEM 2022. Lecture Notes in Educational Technology. Springer, Singapore. 2023. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-99-0942-1_115
12. Pyliavets, M., Protas, O., Martynens, L., Lyashkevich, A., Babushyna, M., Chumak, L., & Lazorko, O. A. Comparative Analysis of Peculiarities of Vocational Education in Ukraine and Germany. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 12(3), 2020. P. 200–212.